

Den kommunala indelningen

Regler om ändring av den kommunala indelningen finns i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting.

Ändring i den kommunala indelningen kan beslutas av länsstyrelsen, Kammarkollegiet eller regeringen.

Kammarkollegiet får besluta om en indelningsändring som behövs på grund av oregelbundenhet i indelningen eller med hänsyn till fastighetsförhållandena och som inte föranleder ekonomisk reglering mellan kommuner.

Länsstyrelsen beslutar i liknande fall som kollegiet om de kommuner som närmast berörs av indelningsändringen är överens om ändringen och den avser kommuner i samma län.

I övriga fall beslutar regeringen om indelningsändring. Kammarkollegiet har alltid rätt att avslå en ansökan om indelningsändring. Detta beslut kan överklagas till regeringen

I de fall regeringen är beslutande myndighet skall Kammarkollegiet utreda ärendet åt regeringen. En ansökan om indelningsändring skall därför lämnas in till kollegiet. Särskilda ansökningsblanketter för detta saknas. Ansökan kan lämnas in av kommunen själv eller av en eller flera medlemmar i en kommun, som berörs av ändringen.

Kollegiet skall göra den utredning som behövs i indelningsärenden. Mindre ändringar utreds genom ett remissförfarande till de berörda kommunerna, länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och Skatteverket. I större ärenden, t.ex. bildande av en ny kommun, får kollegiet uppdra åt en särskild utredare att göra utredningen. Som särskild utredare i ärenden om kommunindelning har kollegiet anlitat Svenska kommunförbundet, högskolor eller annan expertis. Vissa ärenden har utretts av länsstyrelsen.

För att en indelningsändring skall komma till stånd skall följande förutsättningar vara uppfyllda

1. Ändringen skall medföra bestående fördel för en kommun eller en del av en kommun eller andra fördelar från allmän synpunkt
2. Befolkningens önskemål och synpunkter skall beaktas
3. Berörda kommuners önskemål och synpunkter skall beaktas. Om en kommun säger nej till en indelningsändring, får ansökan bifallas endast om det föreligger synnerliga skäl att genomföra ändringen. Enligt regeringens praxis går man ytterst sällan emot en kommun i dessa frågor.

I mindre ärenden utreds befolkningens inställning genom en enkät som genomförs av länsstyrelsen. I större ärenden genomförs en folkomröstning eller opinionsundersökning. I de flesta fall anordnas folkomröstningen av kommunen i samband med allmänna val. I vissa fall undersöker länsstyrelsen befolkningens inställning genom folkomröstning eller opinionsundersökning. Vid delning av kommun finns inga regler om befolkningen i både utbrytningsdelen och "restkommunen" skall höras. I vissa fall har man enbart hört befolkningen i utbrytningsdelen.

Kommundelningar kan enligt gällande bestämmelser endast genomföras vid årsskifte som inträffar efter det att allmänna val hållits. Med fyraåriga mandatperioder innebär det att delning av kommun kan genomföras den 1 januari 2011. Ett beslut om indelningsändring av större omfattning skall meddelas senast ett år innan ändringen skall träda i kraft. En ändring som skall träda i kraft den 1 januari 2011 måste alltså beslutas av regeringen senast i december 2009.

Innan Kammarkollegiet kan ta ställning till om en ansökan om kommunindelning som görs på enskilt initiativ bör resultera i att en utredning startas i ärendet, är det givetvis nödvändigt att den berörda kommunen får komma till tals i frågan. Också länsstyrelsen och landstinget bör få tillfälle att framföra sina synpunkter. Kollegiet remitterar därför som regel en framställning om delning, som inte gjorts av den berörda kommunen själv, till kommunfullmäktige samt till länsstyrelsen och landstinget för yttranden. Det finns givetvis möjlighet för kommunen att besluta sig för att själv göra en utredning om förutsättningarna och konsekvenserna av en delning. I flera fall, där kommunen vid remissförfarandet har motsatt sig utredning och delning, har kollegiet avslagit framställningen om utredning.

Om Kammarkollegiet, efter att ha tagit del av remissyttrandena, finner att en utredning bör genomföras, uppdrar kollegiet åt länsstyrelsen eller annan att göra utredningen. När utredningsarbetet är klart och redovisat för kollegiet, remitteras utredningsrapporten för yttrande. Under en sådan remissomgång finns möjlighet för kommunen att själv anordna en kommunal folkomröstning eller liknande som ett led i beredningen av ärendet.

På grundval av delningsutredningen, eventuell folkomröstning eller liknande och remissyttrandena tar Kammarkollegiet ställning till huvudfrågan om det finns förutsättning för en delning av kommunen eller inte. Om kollegiet för sin del kommer fram till att kommunen bör delas, måste ytterligare utredning göras i ärendet i syfte att få fram underlag för ett beslut av regeringen om genomförandet av en kommunindelning.

Denna senare fas av utredningsarbetet har sin tyngdpunkt i att upprätta ett förslag till ekonomisk reglering mellan de nya kommunerna. Den odelade kommunens tillgångar och förpliktelser skall fördelas mellan dessa. Vidare skall frågor om indelningsdelegerade, fördelning av den upphörda kommunens arkiv, tidpunkt för beslut om indelning i valkretsar och

valdistrikt, den allmänna väghållningen, användningsområdet för donationsfonder m.m. utredas. Kollegiet sammanställer alla dessa frågor i ett yttrande till regeringen med förslag om att indelningsändringen skall genomföras. Om kollegiet finner att ändringen inte skall genomföras fattar kollegiet ett beslut att avslå ansökningen. Detta beslut kan överklagas till regeringen.